

Перегрим О.Р.

*кандидат сільськогосподарських наук,
старший науковий співробітник лабораторії селекції трав,
Інститут сільського господарства Карпатського регіону
Національної академії аграрних наук України*

КОНКУРСНЕ СОРТОВИПРОБУВАННЯ КОНЮШИНИ ПОВЗУЧОЇ В ПЕРЕДКАРПАТТІ

Однією з найцінніших пасовищних бобових трав Передкарпаття, незмінним компонентом травосумішок при покращенні природних сінокосів і створенні культурних пасовищ є конюшина повзуча (*Trifolium repens* L.) [1, с. 4]. В культурі вона представлена двома типами – пасовищним і укісним. Конюшина повзуча пасовищна – низькоросла, розлога, дрібнолиста, посухостійка, утворює щільний травостій, а конюшина повзуча укісна – більша ростом, менш довговічна, дає більше зеленої маси, придатна для заготівлі сіна. Добре витримує вигоптування при випасі і швидко відростає. Будучи однією з цінних багаторічних бобових трав, конюшина є добрим засобом для підвищення родючості ґрунту, захисту його від вітрової і водної ерозії [2, с. 88]. Довговічність життя конюшини повзучої в умовах культури 3–5 років. В природних умовах, а також при раціональному випасанні, вона зберігається в травостоях значно довше. Цінність конюшини повзучої, як кормової культури, полягає насамперед у високій якості її зеленої маси та здатності до азотфіксації [3, с. 258]. З допомогою бульбочкових бактерій вона засвоює молекулярний азот з повітря і використовує його для формування врожаю. Азот, нагромаджений у коренях і післяжнивних залишках конюшини, після їх розкладання в ґрунті добре засвоюється іншими рослинами, тому вона є хорошим попередником для інших культур сівозміни [3, с. 131]. Вирощують її як в чистих посівах, так і в сумішках зі злаковими травами такими як пажитниця багаторічна, тонконіг лучний, грястиця збірна [5, с. 49].

Основним завданням селекції конюшини повзучої є виведення високоврожайних по кормовій і насіннєвій продуктивності сортів, різних типів використання, строків досягання, які характеризуються підвищеною здатністю до азотфіксації, довголіттям, стійкістю до хворіб, несприятливих умов регіону вирощування. Значна робота в цьому

напрямку проводиться науковцями Передкарпаття ІСГ Карпатського регіону НААН.

Дослідження проводилися в лабораторії селекції трав ІСГ Карпатського регіону НААН (с. Лішня, Дрогобицький район Львівської області) на дерново-середньопідзолистих поверхнево оглесних середньокислих суглинкових утворених на делювіальних відкладах ґрунтах. Основними агрохімічними показниками орного шару (0–20 см) цих ґрунтів є: вміст гумусу – 1,22–1,88%, рН сольової витяжки – 4,6, гідролітична кислотність – 4,23, Нг (сума ввібраних основ) – 11,8 мг.-екв. на 100 г ґрунту, рухомих форм фосфору – 11,8 мг, обмінного калію – 8,2 мг, легкогідролізованого азоту – 10,8 мг на 100 г ґрунту.

В 2018 році безпокритим літнім строком сівби закладено розсадник конкурсного сортовипробування конюшини повзучої. Вивчали 4 селекційні номери: № 485, № 1076, № 1080, № 1079. Стандарт – сорт Східничанка. Посівна площа ділянки – 10 м², облікова – 5 м², повторюваність триразова. Визначення урожаю зеленої маси та вихід сухої речовини здійснювали залежно від способу використання: при пасовищному проводили 4 укоси (на початку пасовищної стиглості при висоті травостою 15–20 см) і при сінокісному проводили 2 укоси, а саме у фазі початку цвітіння рослин (не більше 10%). Всі обліки кормової і насінневої продуктивності проведено в 2019 році. Статистичну обробку даних здійснено за Б.А. Доспеховим (1979 р.).

За результатами конкурсного сортовипробування конюшини повзучої при сінокісному способі використання врожайність зеленої маси становила 36,1–40,8 т/га (при НІР₀₅ 0,84 т/га), сухої речовини 5,32–6,03 т/га (при НІР₀₅ 0,16 т/га). Всі номери перевищили стандарт, але найбільший урожай зеленої маси – 40,8 т/га та вихід сухої речовини – 6,03 т/га мав № 1076 (табл. 1).

При пасовищному способі використання найкращі показники кормової продуктивності мав лише один номер. Це № 1076. Він перевищив стандарт по зеленій масі на 3,1 т/га (при НІР₀₅ 0,56 т/га) і по сухій речовині на 0,73 т/га (при НІР₀₅ 0,08 т/га).

За врожайністю насіння на 0,02 і 0,04 т/га стандарт перевищило два номери. Це № 1076 з показником насінневої продуктивності 0,20 т/га і № 1079 – 0,18 т/га (при НІР₀₅ 0,01 т/га).

Таблиця 1

**Кормова та насіннева продуктивність конюшини повзучої
в конкурсному сортопробуванні (посів 2018 р., облік 2019 р.)**

Зміст варіантів	Зелена маса			Суха речовина			Насіння		
	т/га	± до St	% до St	т/га	± до St	% до St	т/га	± до St	% до St
Сінокісний спосіб використання									
Східничанка (St)	37,5	–	100	5,55	–	100	0,16	–	100
№ 485	39,2	+1,7	104	5,92	+0,37	106	0,14	-0,02	88
№ 1076	40,8	+3,3	108	6,03	+0,48	108	0,20	+0,04	125
№ 1080	38,8	+1,3	103	5,82	+0,27	105	0,12	-0,04	75
№ 1079	36,1	-1,4	96	5,32	-0,23	96	0,18	+0,02	112
НІР ₀₅	0,84			0,16			0,01		
Пасовищний спосіб використання									
Східничанка (St)	43,7	–	100	6,45	–	100	–	–	–
№ 485	41,3	-2,4	94	6,05	-0,40	94	–	–	–
№ 1076	46,8	+3,1	107	7,18	+0,73	11	–	–	–
№ 1080	41,8	-1,9	96	6,15	-0,30	95	–	–	–
№ 1079	42,8	-0,9	98	6,23	-0,22	96	–	–	–
НІР ₀₅	0,56			0,08			–	–	–

Список використаних джерел:

1. Енергозберігаючі технології вирощування багаторічних бобових трав на насіння / О. М. Якуц та ін. – Лішня, 2001. – 23 с.
2. Бабич А. О. Кормові і білкові ресурси світу. – Київ, 1995. – 298 с.
3. Храпійчук І. П., Храпійчук Н. В., Мельнічук А. М. Пошук шляхів вирішення проблем дефіциту насіння конюшини повзучої в Україні // Посібник українського хлібороба. – 2010. – Вип. 1. – С. 258.
4. Зінченко О. І., Клюй В. С., Мацьків Й. І. Люцерна і конюшина. – Київ, 1989. – 232 с.
5. Петриченко В. Ф., Макаренко П. С. Лучне кормовиробництво і насінництво трав. Посібник для с.-г. вузів. – Вінниця, 2005. – 227 с.